

Mediji i LGBT zajednica - analiza izvještaja o Zagreb Pride-u na portalu Vecernji.hr

---

Kolar, Arijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:033084>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 149_NOV_2019

Mediji i LGBT zajednica – analiza izvještaja o Zagreb *Prideu* na portalu *Vecernji.hr*

Arijana Kolar, 1354/336

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

STUDIJ preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo

PRISTUPNIK Arijana Kolar

MATIČNI BROJ 1354/336

DATUM 11. rujna 2019.

KOLEGIJ Kultura, stil, život, rod

NASLOV RADA Mediji i LGBT zajednica – analiza izvještaja o Zagreb Pride-u na portalu Vecernji.hr

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU The Media and LGBT Community - Analysis of Zagreb Pride Reports on the Croatian porta

MENTOR Iva Rosanda Žigo

ZVANJE izv.prof.dr.sc.

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc. dr. sc. Gordana Tkalec
2. doc.dr.sc. Nikša Sviličić
3. izv.prof.dr.sc. Iva Rosanda Žigo
4. doc.dr.sc. Željko Krušelj
5. _____

Zadatak završnog rada

BROJ 149_NOV_2019

OPIS

Ovaj završni rad bavi se problematikom izvještavanja o događajima u kojima glavnu ulogu imaju pripadnici seksualnih manjina, tj. LGBT osobe, kršenje njihovih prava te diskriminativnim prikazom u medijima. Kada se radi o bilo kojim manjinskim skupinama, novinar mora izvještavanju pristupiti objektivno i nepristrano, bez stereotipa i predrasuda, prikazujući ih kao ravnopravne dijelove zajednice. Radom će se:

1. istražiti pojam LGBT zajednice, utvrditi njezin značaj i ustanoviti status u Republici Hrvatskoj
2. analizirati pravni aspekti prava LGBT zajednice
3. predstaviti prethodna istraživanja o diskriminaciji LGBT zajednice
4. istražiti učestalost kršenja prava i sloboda LGBT zajednice
5. analizirati i istražiti poštivanje standarda profesionalnog novinarstva te korištenje prednosti online medija u izvještavanju na portalu Vecernji.hr

ZADATAK URUČEN

16. 11. 2019.

POTPIS

SVEUČILIŠTE
SJEVER

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 149_NOV_2019

Mediji i LGBT zajednica – analiza izvještaja o Zagreb *Prideu* na portalu *Vecernji.hr*

Studentica

Arijana Kolar, 1354/336

Mentorica

Izv. prof. dr. sc. Iva Rosanda Žigo

Predgovor

Na početku ovog završnog rada te na samom kraju mog preddiplomskog fakultetskog obrazovanja, htjela bih iskoristiti ovu priliku da zahvalim svim profesorima na pruženom znanju. Hvala svim predavačima Sveučilišta Sjever jer sam od svakog naučila nešto novo. Hvala mojoj mentorici izv.prof.dr.sc Ivi Rosandi Žigo koja mi je svojim savjetima, znanjem i iskustvom pomagala tijekom realizacije ovog završnog rada. Također, izrazito sam zahvalna svojoj obitelji koja mi je tijekom trogodišnjeg studiranja bila velika podrška. Hvala mojim prijateljima, dečku, kolegicama i kolegama koji su uvijek bili spremni pomoći te su na bilo koji način nesebično podržavali i uljepšavali moje studentsko razdoblje.

Potaknuta primjerima neetičkog izvještavanja o pripadnicima manjinskih skupina u hrvatskim medijima odlučila sam istražiti kakav odnos mediji u izvještavanju imaju prema LGBT zajednici. Smatram da previše mržnje, neprihvatanja i netrpeljivosti proizlazi upravo iz članaka u kojima i sam novinar ne poštuje određenu skupinu ljudi, iako je to njegova profesionalna i etična dužnost. Novinar u svom poslu mora u baš svakoj situaciji, uz zakonske propise i etička načela, poštivati i standarde profesionalnog novinarstva. Dužan je u svom radu istinito, točno, pošteno, uravnoteženo i nepristrano izvještavati neovisno o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju i bilo kojoj drugoj karakteristikici. S obzirom na višestruku ulogu koju imaju u društvu, mediji bi trebali zaštititi ljudska prava, a kršenje istih strogo osuđivati. Umjesto širenja negativnih stereotipa o LGBT osobama, upotrebe uvredljivog jezika protiv njih, pridonošenja održavanju njihove društvene isključenosti i „legaliziranjem“ diskriminacije, mediji moraju na pozitivan način izvještavati o LGBT zajednici kako bi podigli svijest o njihovim potrebama i pravima te promijenili javno mnijenje.

Sažetak

Mediji su u svom izvještavanju dužni štiti temeljna ljudska prava svakog čovjeka. Osobito se to odnosi na pripadnike manjinskih društvenih skupina. Njihova prava donekle su zaštićena Ustavom Republike Hrvatske te ostalim zakonima. Iako je Hrvatsko novinarsko društvo izdalo Kodeks časti hrvatskih novinara u kojem su u trideset i jednoj točki navedena prava i obveze novinara kao smjernice kojima se trebaju voditi u svom profesionalnom djelovanju, svakodnevno smo svjedoci kršenja ljudskih prava u medijima. Kodeks nalaže novinarima da u svom djelovanju poštuju, štite i promiču temeljna ljudska prava i slobode, a osobito načelo jednakosti svih građana. Posebna se odgovornost očekuje u slučajevima u kojima se izvještava ili komentiraju prava, potrebe, problemi i zahtjevi manjinskih društvenih skupina. Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije. Ovaj završni rad analizira način na koji hrvatski *online* mediji izvještavaju o događajima u kojima glavnu ulogu imaju pripadnici seksualnih manjina, tzv. LGBT osobe. Analiza se vrši na primjeru izvještavanja o Zagreb *Prideu* i to na temelju 13 objavljenih članaka u *Vecernjem.hr* od 12. veljače 2017. do 9. lipnja 2018. godine. Radom se nastoji odgovoriti na pitanje poštuju li se standardi profesionalnog novinarstva i u kojoj se mjeri u izvještavanju krše prava LGBT osoba te koriste li se u izvještavanju obilježja *online* medija. Istraživanje je pokazalo da *Vecernji.hr* u većini slučajeva u izvještavanju o Zagreb *Prideu* poštuje standarde profesionalnog novinarstva, ne kršeći zakonske odredbe ni odredbe Kodeksa časti. U svom izvještavanju promiču jednakost i ravnopravnost LGBT osoba te potiču na solidarnost i prihvaćanje. Što se tiče obilježja *online* medija, istraživanje je pokazalo da *Vecernji.hr* maksimalno koristi prednosti interneta, što je vidljivo iz ažurnosti izvještavanja, mnogobrojnih fotogalerija i videozapisa te dvosmjerne komunikacije. Ovakvim pristupom obradi teme mediji promiču prava manjinskih skupina i podižu svijest građana.

Ključne riječi: ljudska prava, LGBT, Zagreb *Pride*, Povorka ponosa, standardi profesionalnog novinarstva, obilježja *online* medija, *Vecernji.hr*

Popis korištenih kratica

VL	Portal Večernjeg lista (www.vecernji.hr)
LGBT	Lezbijke, gej muškarci, biseksualne osobe, transrodne osobe
LORI	Lezbijska organizacija Rijeka „LORI“
Kodeks	Kodeks časti Hrvatskog novinarskog društva
HND	Hrvatsko novinarsko društvo
Udruga	Udruga Zagreb <i>Pride</i>

Sadržaj

1. Uvod	1
2. LGBTQ zajednica	3
2. 1. Borba za slobodu	3
2. 1. LGBT zajednica u Hrvatskoj	4
3. Pravni aspekti zaštite LGBT zajednice	6
3. 1. Diskriminacija LGBT osoba	7
4. Ranija istraživanja o diskriminaciji i nasilju nad LGBT osobama	10
5. Mediji i izvještavanje o LGBT zajednici	12
5. 1. Etičnost u izvještavanju o manjinskim skupinama	13
6. Istraživanje	15
6.1. Standardi profesionalnog novinarstva	15
6. 2. Obilježja <i>online</i> medija	17
6.2. Analiza medijskog izvještavanja o <i>Zagreb Prideu</i>	18
7. Zaključak	26
8. Literatura	30

1. Uvod

Ovaj završni rad bavi se problematikom izvještavanja o događajima u kojima glavnu ulogu imaju pripadnici seksualnih manjina, tj. LGBT osobe, kršenjem njihovih prava te diskriminirajućim prikazom u medijima. Kada se radi o bilo kojim manjinskim skupinama, novinar mora izvještavanju pristupiti objektivno i nepristrano, bez stereotipa i predrasuda, prikazujući ih kao ravnopravne dijelove zajednice. Novi mediji nude pregršt prednosti i mogućnosti, ali i loših strana. Mana interneta je što nema kontrole sadržaja koji se objavljuje i svatko može širiti informacije, često neprovjerene i lažne.

Svrha ovog rada jest istražiti što se sve podrazumijeva pod pojam LGBT zajednice; istražiti njezino značenje; prepoznati za što se bore i njihov status u Hrvatskoj; analizirati pravne aspekte zaštite prava LGBT zajednice i njihovu diskriminaciju. Istražuju se prijašnja istraživanja o diskriminaciji LGBT zajednice te analiziraju njihovi rezultati. Ujedno, istražuje se učestalost kršenja njihovih prava i sloboda u medijskom izvještavanju te razmatraju etički aspekti kada se izvještava o pripadnicima seksualnih manjina. Radom se analizira i istražuje poštivanje standarda profesionalnog novinarstva te korištenje prednosti *online* medija u izvještavanju na portalu *Vecernji.hr*. Radi se o portalu koji prema *Gemius* tvrtki za istraživanje posjećenosti internetskih stranica (<https://rating.gemius.com/hr/tree/8>) zauzima visoko treće mjesto u Hrvatskoj, odmah iza portala *24sata* i *Dnevnik.hr*. Portal VL izabrala sam zato što je, iako je treći po posjećenosti, daleko ozbiljniji i pouzdaniji u izvještavanju od *24sata* koji obiluje žutilom zbog čega bi i istraživanje bilo kvalitetnije.

Cilj ovog istraživanja jest skrenuti pažnju na važnost postojanja i konstantnog poboljšavanja i nadograđivanja pravnih propisa osobito kada se radi o propisima koji reguliraju temeljna ljudska prava nekih manjinskih skupina. Nadalje, cilj je ukazati na važnost pridržavanja etičkih vrednota i principa radi očuvanja dostojanstva i ugleda novinarske struke te dobrobiti društva.

Prvi dio rada uvodi nas u terminologiju LGBT zajednice, pojašnjavajući što se sve pod tim pojmom podrazumijeva. Također, razjašnjava bitnu razliku između spola i roda. Naglašava temeljna ljudska prava i slobode prema preporuci Odbora Ministara Vijeća Europe; uključuje zaštitu spolnog identiteta i seksualne orijentacije. Pojašnjeno je i koje su to udruge u Republici Hrvatskoj koje promiču prava LGBT zajednice. Ističe se Udruga Zagreb *Pride* i temeljne vrijednosti po kojima djeluje.

Drugi dio rada uvodi nas u pravne aspekte zaštite LGBT zajednice gdje se ističu zakoni i propisi koji djelomično štite njihova prava. Naglašava se Ustav Republike Hrvatske, koji je kao

najviši pravni akt ujedno i najproblematičniji kada se govori o pravima i slobodama manjinskih skupina jer u svojim odredbama nema uključenu spolnu odnosno seksualnu orijentaciju kao osnovu za diskriminaciju. Analiziraju se i odredbe Zakona o medijima, Zakona o elektroničkim medijima te u ovom slučaju najvažnijeg zakona koji je 2014. godine stupio je na snagu. Radi se o Zakonu o životnom partnerstvu osoba istog spola koji je trenutno važeći zakonski akt kojim se reguliraju prava LGBT osoba. Posebno poglavlje posvećeno je diskriminaciji, objašnjavanju pojma i vrsta diskriminacije, objašnjavanju što je homofobno nasilje i koji je cilj takvog nasilja.

Treći dio posvećen je prijašnjim istraživanjima o nasilju i diskriminaciji LGBT osoba. Analiziraju se rezultati koji govore koji je najčešći način diskriminacija ili kršenja ljudskih prava, koja je najzastupljenija vrsta nasilja nad LGBT osobama te koja su to mjesta koja u najvećoj mjeri diskriminiraju osobe na temelju njihove spolne orijentacije ili seksualnog opredjeljenja. Najvažniji podatak dobiven istraživanjem Europske agencije za temeljna prava 2013. godine je da je Hrvatska na samom vrhu sa 60 % LGBT osoba koje su pretrpjele nasilje. U vezi s time, objašnjava se što je to racionalizacija homofobnog nasilja i zašto neke žrtve ne žele nasilje prijaviti nadležnim službama.

Četvrti dio ukazuje na odnos medija prema pripadnicima LGBT zajednice s obzirom na to da su oni ti koji bi se trebali boriti za ljudska prava i slobodu govora. Govori se o važnosti medija i njihovoj ulozi u izvještavanju o manjinskim skupinama. Donose se rezultati analize hrvatskih medija koju je provela grupa LORI te priručnik za novinare „Mediji i LGBT zajednica“ koji je objavljen za korištenje u izvještavanju o LGBT zajednici. Potom se dublje zadire u etičke aspekte u izvještavanju o pripadnicima LGBT zajednice gdje se naglašava važnost postojanja etičkoga i moralnoga orijentira u obliku etičkih kodeksa. Poseban naglasak je na Kodeksu časti Hrvatskog novinarskog društva i vrednota koje promiče.

Posljednji dio rada analizira način na koji hrvatski *online* mediji izvještavaju o događajima u kojima glavnu ulogu imaju LGBT osobe. Istraživanje će biti provedeno na primjeru izvještavanja o Zagreb *Prideu* analizom medijskog sadržaja portala *Vecernji.hr*. Radi se o 13 objavljenih članka od 12. veljače 2017. do 9. lipnja 2018. godine. Rad analizira poštuju li se i u kojoj mjeri istinitost, točnost, poštenje, nepristranost i uravnoteženost kao standardi profesionalnog novinarstva te koriste li se u izvještavanju neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, arhiviranost i povezivanje poveznicama kao obilježja *online* medija.

2. LGBTQ zajednica

Kako u svijetu - tako je i u Hrvatskoj vrlo aktualna tema prava LGBTIQ zajednice. Mnogi ne znaju značenje LGBTIQ pojma ni kakve grupe ljudi se povezuju s tim pojmom. LGBTIQ je skraćenica koja dolazi iz engleskog jezika (eng. *lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex and queer people*) te označava prava osoba koje su homoseksualne ili biseksualne orijentacije. Lezbijka (eng. *lesbian*) označava žensku osobu koju u seksualnom smislu privlači druga ženska osoba. Gej (eng. *gay*) označava mušku osobu koju u seksualnom smislu privlači druga muška osoba. Pod pojam transrodne (eng. *transgender*) osobe ubrajaju se osobe čiji se rod ne poklapa s njihovim spolom. Bitno je razlikovati pojmove „rod“ i „spol“. Rod može biti *on* ili *ona* dok je spol medicinski određen i ljudi se klasificiraju pod muški ili ženski spol. Neke se osobe mogu rodno osjećati kao muškarac, a biti ženskog spola i obratno. *Intersex* je pojam koji označava osobe koje su rođene s reproduktivnim ili spolnim organima koji nisu u skladu s definicijama muškog ili ženskog spola. *Queer* je pojam koji se koristi za označavanje cjelokupne homoseksualne, biseksualne, transrodne i interseksualne zajednice. Osobe koje seksualno privlače različiti spol, nazivamo heteroseksualnim osobama. U ovom radu koristit ćemo pojam LGBT (lezbijke, gej muškarci, biseksualne osobe, transrodne osobe, u daljnjem tekstu LGBT) zajednice.

2. 1. Borba za slobodu

Osobe koje pripadaju LGBT zajednici dugo su vremena bile diskriminirane na razne načine zbog svoje seksualne orijentacije. Spolni identitet i seksualnost nije nešto što mi svojevolumno odaberemo. Svaki pojedinac ima svoj vlastiti identitet. Način na koji pojedinac definira sebe, svoj osobni rast i interakciju s drugim članovima društva, čimbenici su u procesu izgradnje vlastitog identiteta. Kako bi pojedinac razvio svoj identitet, u tom procesu mora biti slobodan i zaštićen ljudskim pravima koja mu pripadaju. Prema preporuci Odbora Ministara Vijeća Europe zaštita spolnog identiteta i seksualne orijentacije uključuje nekoliko ljudskih prava i sloboda. Neka od tih prava i sloboda su pravo na život, sigurnost i zaštitu od nasilja, uključujući zločine iz mržnje i govor mržnje, sloboda udruživanja, sloboda izražavanja i mirnog okupljanja, pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, pravo na zapošljavanje, obrazovanje, stanovanje, sport, pravo na traženje azila itd.

2. 1. LGBT zajednica u Hrvatskoj

Jedan od predstavnika prava LGBT zajednice u Hrvatskoj je Udruga Zagreb *Pride* (u daljnjem tekstu Udruga) koja promiče prava LGBT osoba. Zagreb *Pride* organizacija je koja se temelji na vrijednostima poput:

- **Queer feminizam** što predstavlja pokret koji proizlazi iz postmoderne feminističke teorije i *queer* teorije. *Queer* feminizam kritika je LGBT pokreta i polarizacije između liberalnog i radikalnog feminizma. Zagovara dekonstrukciju patrijarhata kroz široku frontu i suradnju različitih nepriviligiranih socijalnih slojeva.,
- **Antifašizam** je stav aktivnog suprotstavljanja i djelovanja protiv svakog oblika fašizma i njemu komplementarnih ideologija i pokreta utemeljenih na prevlasti jedne (npr. etničke, nacionalne, vjerske, rodne, rasne...) skupine nad drugom - prije svega nacizma, ustaškog pokreta, aparthejda, imperijalizma, mačizma, heteroseksizma i militarizma.,
- **Ravnopravnost** podrazumijeva jednake mogućnosti za ostvarivanje svih ljudskih prava u kulturnom, socijalnom, ekonomskom i političkom smislu te jednaku korist od ostvarenih rezultata, a neovisno o rodnim i/ili spolnim kategorijama.,
- **Samoodređenje** podrazumijeva pravo svake osobe da se identificira i definira te mijenja svoj identitet bez obzira radi li se o spolu, rodu, spolnom i rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i cjelokupnoj seksualnosti, nacionalnosti, etničkoj pripadnosti, bilo u vezi vlastitog tijela ili društvenog statusa, dokle god to pravo ne krši prava drugih osoba.
- **Solidarnost** podrazumijeva nastojanje ostvarivanja povezanosti, uzajamne suradnje ili podrške, kako unutar Zagreb *Pridea*, tako i s ostalim pojedincima, grupama i većim skupinama, a naročito u uvjetima opresije, eksploatacije ili bilo kojeg drugog oblika nasilja i društvene nepravde.,
- **Sekularnost** je zalaganje za načelo odvojenosti državnih institucija i osoba ovlaštenih za zastupanje države od vjerskih institucija i vjerskih predstavnika. Također, zalaganje za sekularnost podrazumijeva stav da javne aktivnosti i odluke, a pogotovo one političke, moraju biti bez ikakvog utjecaja vjerskih uvjerenja i/ili praksi te da su osobe različitih religija jednake pred zakonom i ne legitimiraju se u svom javnom djelovanju preko svoje vjerske pripadnosti. Sekularnost omogućava uravnoteženost prava svake osobe na vlastito religijsko opredjeljenje s pravom na slobodu u odnosu na religiju.

- **Antimilitarizam** je aktivno suprotstavljanje svakom obliku vojnog djelovanja koje uključuje zakidanje ljudskih prava i veličanja vojske, utjecaju nacionalizma i mačomilitarističkog duha na cjelokupni društveni i politički život. (<http://www.zagreb-pride.net/hr/o-nama/vrijednosti-i-principi/>)

Zagreb *Pride* kao organizacija stvara i provodi mnogo projekata za promicanje prava LGBT zajednice. Jedan od projekata koje provodi je „Poštuj ljudska prava – gradi uključivo društvo“. Navedeni projekt proveli su zajedno s lezbijskom organizacijom LORI iz Rijeke te se na taj način povezuju s istim ili sličnim organizacijama za promicanje ljudskih prava na području Republike Hrvatske. Također, jedan od projekata je i projekt *COME FORWARD! Empowering and Supporting Victims of Anti-LGBT Hate Crimes* (Osnaživanje i podrška žrtvama anti-LGBT zločina iz mržnje) kojim se želi unaprijediti zaštita od homofobnih i transfobnih zločina iz mržnje.

Uz Zagreb *Pride* u Hrvatskoj djeluje još nekoliko organizacija. Neke od njih su LORI, Centar za LGBT ravnopravnost, Lezbijska grupa *Kontra*, *Iskorak*, *Ženska osoba*, *Queer Zagreb*, *Gay* u obitelji i mnogi drugi.

Iz navedenog možemo zaključiti da u Hrvatskoj postoje organizacije koje se brinu za promociju i zaštitu ljudskih prava LGBT osoba i zajednice. Svojom se organizacijom, radom i trudom bore da Hrvatska ide u korak sa svijetom i unapređuje ljudska prava u svojoj državi.

3. Pravni aspekti zaštite LGBT zajednice

Važeći zakoni Republike Hrvatske uređuju prava LGBT osoba tako što zabranjuju diskriminaciju osoba na osnovi njihove seksualne odnosno spolne orijentacije.

Članak 6. stavak 1. Zakona o ravnopravnosti spolova (NN 82/08), prije svega pobliže definira i zabranjuje diskriminaciju na temelju spola: „*Diskriminacija na temelju spola označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i osnovnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena, obrazovnom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom, građanskom i svakom drugom području života*“. U stavcima 3. i 5. definirana zabrana diskriminacije širi se i na spolnu orijentaciju te se zabranjuju ne samo izravni oblici diskriminacije, već i poticanje na diskriminaciju. Osim na pojedince, zabrana se odnosi na medije, firme, obrazovne ustanove te na pravne osobe.

Članak 3. stavak 4. Zakona o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13) kaže „*Zabranjeno je prenošenjem programskih sadržaja u medijima poticati ili veličati nacionalnu, rasnu, vjersku, spolnu ili drugu neravnopravnost ili neravnopravnost na temelju spolne orijentacije, kao i ideološke i državne tvorevine nastale na takvim osnovama, te izazivati nacionalno, rasno, vjersko, spolno ili drugo neprijateljstvo ili nesnošljivost, neprijateljstvo ili nesnošljivost na temelju spolne orijentacije, poticati nasilje i rat.*“, a slična odredba nalazi se i u stavku 12. Zakona o elektroničkim medijima (NN 153/09, 84/11, 94/13, 136/13).

Većina zakona kojima se reguliraju specifični dijelovi društva, kao što su Zakon o radu (NN 93/2014), Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14), Zakon o azilu (NN 79/07, 88/10, 143/13) i Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12), u svojim odredbama koje osiguravaju jednakost pred zakonom imaju uključenu seksualnu orijentaciju.

Jedini, ujedno i najproblematičniji zakonski akt koji u svojim odredbama nema eksplicitno uključenu spolnu odnosno seksualnu orijentaciju kao osnovu za diskriminaciju jest Ustav Republike Hrvatske (NN 85/2010) iako se člankom 1. stavkom 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12) koji se poziva na ustavne vrednote, ipak zabranjuje diskriminacija i na temelju spolne orijentacije.

Zakon o istospolnoj zajednici (NN 116/03) donesen 2003. godine regulirao je neka prava LGBT osoba. No, 2014. godine stupio je na snagu Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14) koji je trenutno važeći zakonski akt kojim se reguliraju prava LGBT osoba.

Njime se regulira čak i veći broj prava od prošlog zakona, a omogućuje i osobama istog spola da službeno registriraju svoje životno partnerstvo. Jednostavnije rečeno, omogućuje im da sklope civilni brak, samo što se u slučaju obiteljske zajednice osoba istog spola brak naziva *životno partnerstvo*. Isti zakon predviđa i neformalno životno partnerstvo koje je izjednačeno s izvanbračnom zajednicom osoba različitog spola. Pravni učinci postojanja životnog partnerstva pravo su na uzdržavanje jednog partnera i pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa u vezi imovine te pravo na uzajamno pomaganje (npr. posjećivanje u bolnici). Partneri mogu imati zajedničku stečevinu i vlastitu imovinu. Uvjeti za stupanje u životno partnerstvo jednaki su kao i za stupanje u brak, a prava se ne razlikuju ni u slučaju stjecanja imovine, donošenja odluka, poništenja i raskida životnog partnerstva te prava i obveze na skrb o životnom partneru. Razlika u odnosu na bračnu zajednicu nemogućnost je posvajanja djece, no moguće je ostvariti skrbništvo nad djetetom životnog partnera. Ovakav zakon svjedoči o velikoj političkoj zrelosti u suvremenom hrvatskom društvu te je usklađen sa zakonima važećima u zemljama Europske unije danas.

Možemo reći kako je s formalne strane današnje hrvatsko društvo zakonski uređeno tako da LGBT osobe prepoznaje i prihvaća kao punopravne članove svojeg društva te da im dopušta uživanje većine prava koja uživaju i heteroseksualni građani (uz neke iznimke poput nemogućnosti usvajanja djece). Donošenje navedenih zakona, posebno Zakona o životnom partnerstvu, bio je izuzetno važan korak jer danas definitivno postoji zakonski okvir unutar kojeg su društvene institucije dužne djelovati. Međutim, postojanje zakona jedna je razina dok je njegovo provođenje ono što je važno za svakodnevicu LGBT osoba. Na primjer, ne postoji praksa prema kojoj se prilikom prijave nasilja ili zločina iz mržnje bilježi točan razlog napada i diskriminacije pa je teško znati koliko je prijava nasilja nad LGBT osobama adekvatno procesuirano, a slično vrijedi i za druge državne institucije (otkazi zbog seksualne orijentacije, odbijanje usluga, liječnička pomoć i slično). Navedena realnost zapravo ukazuje na to da je situacija u društvu, odnosno društveni kontekst u kojem LGBT osobe žive danas u Hrvatskoj, još uvijek relativno negativna, a o čemu svjedoči i današnji stav religije i stavovi opće populacije o lezbijkama i gejevima.

3. 1. Diskriminacija LGBT osoba

Diskriminacija predstavlja kršenje prava na jednako postupanje prema pojedincu ili skupini ljudi, a država je ta koja mora svim svojim građanima osigurati mogućnost uživanja ljudskih prava i sloboda.

Razlikujemo dva oblika diskriminacije: izravnu i neizravnu. „U kontekstu diskriminacije LGBT manjine izravna diskriminacija svako je postupanje uvjetovano seksualnom orijentacijom ili rodnim identitetom osobe kojim se ona stavlja ili bi mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji.“ (Kamenov i dr. 2014: 36) Primjer izravne diskriminacije smještanje je osobe homoseksualne orijentacije na neudobno i izolirano radno mjesto nakon što je poslodavac saznao za njezinu seksualnu orijentaciju; otkazivanje najmodavčeva ugovora o najmu stana dvojici muškaraca ili dvjema ženama nakon što je saznao da žive u istospolnoj zajednici. Uskraćivanje usluga kao što je odbijanje liječničke skrbi, također je primjer izravne diskriminacije. „Neizravna diskriminacija postoji onda kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa stavlja ili bi mogla staviti u nepovoljniji položaj osobe zbog njihove seksualne orijentacije ili rodnog identiteta u odnosu na druge osobe u usporedivoj situaciji. Izuzetak su situacije kada se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje su primjerena i nužna.“ (Kamenov i dr. 2014: 36) Iako su primjeri neizravne diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije rijetki u praksi, referendum za ustavnu promjenu definicije braka kao zajednice žene i muškarca koji je proveden krajem 2013. godine može se smatrati jednim od njih. Tim referendumom ostvaren je cilj građanske akcije „U ime obitelji“ da se Ustavom Republike Hrvatske zaštite tradicionalne vrijednosti institucije braka. Pokretači referenduma često su isticali da on nije direktno usmjeren protiv osoba homoseksualne orijentacije, ali je činjenica da su time LGBT osobe stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na heteroseksualne osobe.

Pravo na život bez diskriminacije i nasilja osnovna su ljudska prava. Premda je Republika Hrvatska kroz svoje zakonodavstvo prepoznala seksualnu orijentaciju kao jedan od temelja po kojima se ne smije vršiti diskriminacija, prava na život bez diskriminacije i nasilja za LGBT osobe u javnoj i privatnoj sferi nisu ostvarena, a najdrastičniji oblik kršenja prava seksualnih i rodnih manjina je fizičko nasilje. „Diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije, rodnog identiteta i rodnog izražavanja svakodnevno se događa na radnim mjestima, u školama, u obiteljskim domovima, kod prijatelja, kod liječnika, u trgovinama, na ulici.“ (Kamenov i dr. 2014: 36) Zbog toga LGBT osobe često žive u strahu i izolaciji te ih u svakodnevnom životu prati opravdani strah od neprihvatanja okoline, strah od gubitka posla te strah od nasilja.

U knjizi *Problemi i izazovi seksualnih manjina u Hrvatskoj* (Kamenov i dr. 2014: 36) nasilje nad LGBT populacijom definirano je kao je pojam koji obuhvaća i opisuje različite oblike homofobnog ponašanja, odnosno diskriminacije LGBT osoba. Homofobno nasilje pojavljuje se u rasponu od verbalnog i ekonomskog do fizičkog i seksualnog nasilja, uključujući i zločin iz mržnje. Homofobno nasilje potaknuto je seksualnim identitetom žrtve bez obzira na to je li

identitet poznat počinitelju ili postoji samo sumnja. Cilj svakog nasilja, pa tako i homofobnog, ponižavanje je i povređivanje integriteta, zdravlja i sigurnosti osoba koje pripadaju stigmatiziranoj populaciji kao što je LGBT populacija.

4. Ranija istraživanja o diskriminaciji i nasilju nad LGBT osobama

U knjizi *Problemi i izazovi seksualnih manjina u Hrvatskoj* (Kamenov i dr. 2014.) stoji kako se u istraživanjima najčešće ispituju verbalni oblici nasilja te fizičko i seksualno nasilje. Rezultati koje su dobili pokazali su kako se u većini slučajeva homofobnog nasilja radi o verbalnom nasilju (91 %), zatim slijedi fizičko nasilje (24 %) i seksualno nasilje (6 %) pri čemu lezbijke češće doživljavaju verbalno, a gej muškarci fizičko nasilje. Većinu homofobnog nasilja gej muškarci i lezbijke doživjeli su na javnim mjestima, a najčešći počinitelji nasilja nepoznate su osobe (61 %). Slični podatci dobiveni su istraživanjem nasilja nad LGBT osobama u Hrvatskoj provedenim krajem 2005. godine na uzorku od 202 LGBT osobe u Zagrebu, Rijeci i Osijeku (Pekić i Jugović 2006). Svaka druga LGBT osoba pretrpjela je nasilje zbog svoje seksualne orijentacije u prethodne četiri godine. Od 2002. do 2005. godine gotovo je 40 % sudionika i sudionica istraživanja doživjelo uvrede ili psovke, 28 % neželjene seksualne prijedloge, a 20 % prijetnje fizičkim nasiljem. Ni prema novijem istraživanju života LGBT osoba (Kamenov i dr. 2014.) danas u Hrvatskoj ne možemo govoriti o smanjenju nasilja nad LGB osobama jer je čak 73,6 % sudionika doživjelo neki oblik nasilja zbog svoje seksualne orijentacije, spolnog/rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja. Preciznije, 68,26 % sudionika doživjelo je barem jednom neki oblik nasilja zbog svoje seksualne orijentacije, 37,8 % njih zbog svog spolnog/rodnog identiteta, a 34,9 % sudionika doživjelo je neki oblik nasilja zbog svog rodnog izražavanja. Najčešći oblici diskriminacije ili kršenja ljudskih prava na osnovi seksualne orijentacije ili rodne ekspresije su prigovaranje (provociranje, korištenje uvredljivih nadimaka), ignoriranje, namjerno isključivanje i prijetnje fizičkim nasiljem. Fizičko nasilje doživjelo je 14 % sudionika i sudionica. Mlađe LGBT osobe doživljavaju više seksualnog i ekonomskog nasilja nego starije, a lezbijke češće doživljavaju neželjene seksualne prijedloge.

Istraživanje Pekić i Jugović (2006) pokazalo je i kako većina gej muškaraca i lezbijki koji su doživjeli homofobno nasilje navedeno nisu prijavili policiji. Ispitanici koji su nasilje prijavili policiji imaju relativno pozitivno iskustvo s policijskim službenicima i opisali su ih u 40 % slučajeva kao neutralne, a u 60 % slučajeva kao potporu. Čini se da je strah od policijskih službenika više utemeljen na očekivanjima nego na stvarnim iskustvima. Ipak, strah od prijavljivanja homofobnog nasilja znak je nedovoljnih napora policije da osiguraju da postupak bude profesionalan i učinkovit, a ne homofoban. Sudionici koji ne prijavljuju doživljene homofobne incidente najčešće su uvjereni da je prijavljivanje besmisleno i da ništa neće dobiti prijavom. Među žrtvama homofobnog nasilja odvija se neka vrsta racionalizacije homofobnog

nasilja. Više od 36 % sudionika uvjereni su da homofobna diskriminacija ili nasilje koje su doživjeli nije „dovoljno veliko“ kako bi ga prijavili policiji. Na taj način LGBT osobe umanjuju značaj homofobnog nasilja.

Najveće međunarodno istraživanje o diskriminaciji i nasilju nad LGBT osobama provela je Europska agencija za temeljna prava - FRA (2013.). Ispitano je ukupno 93.079 LGBT osoba diljem EU, uključujući Hrvatsku koja je tada bila zemlja pristupnica EU. Istraživanje je pokazalo da je Hrvatska na samom vrhu sa 60 % LGBT osoba koje su posvjedočile da su u posljednjih 12 mjeseci doživjele nasilje ili diskriminaciju na temelju svoje spolne orijentacije i/ili rodnog identiteta (https://fra.europa.eu/sites/default/files/eu-lgbt-survey-results-at-a-glance_en.pdf).

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, u čiju se nadležnost ubrajaju rodne manjine, obavlja poslove neovisnog tijela odgovornog za borbu protiv diskriminacije na području ravnopravnosti spolova. Tako je u svom Godišnjem izvješću za 2017. izjavila da je Državno odvjetništvo podignulo samo 3 kaznene prijave za kazneno djelo zločina iz mržnje motivirano predrasudama na temelju spolne orijentacije. Od toga je jedan slučaj bio tek u fazi istrage, podignuta je jedna optužnica za kazneno djelo tjelesne povrede, ali nije bilo kvalifikacije za kazneno djelo kao zločin iz mržnje (kao što je navedeno u kaznenoj prijavi) i u trećem slučaju podignuta je optužnica za kazneno djelo motivirano mržnjom. Usporedimo li ove podatke s nedavnim istraživanjima o LGBT nasilju (izvješće Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, 2015.; 2016.), neučinkovitost pravosudnog sustava postaje još vidljivija (<https://www.prs.hr/index.php/izvjesca/2017>).

5. Mediji i izvještavanje o LGBT zajednici

U današnje vrijeme ubrzanog življenja i još bržeg protoka informacija, mediji predstavljaju jedan od glavnih izvora informacija. Njihova uloga nije samo prenošenje informacija, otkrivanje društvene stvarnosti, već i osvještavanje, štoviše „odgoj” javnosti. Nažalost, u novinarstvu često nailazimo na govor mržnje i kršenje ljudskih prava. Novinari nisu samo izvjestitelji s mjesta događaja, već i oni čije se mišljenje cijeni i prihvaća. Stoga su oni ti koji bi trebali zaštititi ljudska prava, a kršenje istih strogo osuđivati. S obzirom na to da imaju višestruku ulogu u društvu, potrebno je da se konstantno preispituju i na sebe preuzmu određene odgovornosti, one koje sežu dalje od prenošenja činjenica o događajima i objektivnosti. Mediji su oni koji se zalažu za pravo na govor, slobodu riječi i dostupnost informacija te bi se isto tako u stvaranju demokracije i civilnog društva trebali zalagati za poštivanje ljudskih prava, a time i prava LGBT osoba.

„Uobičajen i raširen fenomen diskriminativnog ponašanja usmjerenog prema LGBT zajednici jest medijska (re)produkcija negativnih stereotipa i percepcija o LGBT osobama i pogrešno predstavljanje njihovog ponašanja i života. LGBT zajednica treba primjerenu vidljivost, kako bi se promicalo poštovanje i razumijevanje različitosti u terminima spolne orijentacije, rodnog identiteta i spolnih karakteristika. Mediji se mogu koristiti na pozitivan način koji će educirati i podizati svijest da bi se promijenilo javno mišljenje u korist LGBT osoba i jednakosti ljudskih prava. Umjesto (re)produciranja negativnih stereotipa o LGBT osobama, upotrebe uvredljivog jezika protiv njih, pridonošenja održavanju njihove društvene isključenosti i „legaliziranjem” diskriminacije, mediji mogu igrati vitalnu ulogu u komunikaciji njihovih potreba i širenju svijesti za ljudska prava i pravdu, u konačnici doprinoseći postizanju jednakosti i društvene kohezije.“ (Ioannou 2019: 6).

Ističući stav da mediji imaju veliki utjecaj na stvaranje slike o homoseksualnim osobama, lezbijska organizacija LORI iz Rijeke (u daljnjem tekstu LORI) objavila je priručnik za novinare „Mediji i LGBT zajednica“ s porukom da negativni stavovi prema LGBT osobama nisu temeljeni na iskustvu, već neinformiranosti. Priručnik je namijenjen prvenstveno predstavnicima medija, ali i svima koji su se na bilo koji način susreli s LGBT tematikom, a žele biti nepristrani, nadvladati svoje predrasude i stati na stranu pravne jednakosti i poštovanja svih ljudi.

Od 2001. do 2004. godine aktivistkinje LORI skenirale su pisanje 145 tiskanih medija u Hrvatskoj u vezi s LGBT tematikom i homoseksualnošću. Ova vrlo detaljna analiza pokazuje u drugom dijelu priručnika „da se homoseksualnosti većinom pristupalo senzacionalistički i

površno, te da su iznimno rijetki tekstovi koji problematiziraju nesnošljivost okoline i sustavno uskraćivanje građanskih prava osobama homoseksualne orijentacije“. (LORI 2014: 13) Uz navedene podatke dani su i objavljeni tekstovi koji su naznačeni kao primjeri takve netolerancije medija prema LGBT populaciji. Kontinuiranim praćenjem i analizom pisanih medija (2001. g. i 2003. g.) zaključili su kako su mediji nedovoljno informirani o društvenom i političkom kontekstu diskriminacije LGBT osoba i kršenju njihovih ljudskih prava. Medijsko izvještavanje o LGBT tematici često je netočno, senzacionalističko i površno. Djelatnici u medijima bili su nedovoljno informirani o ovoj temi i premalo senzibilizirani za promicanje ljudskih prava pa tako i prava LGBT osoba. Autori članaka još uvijek često prilaze ovoj temi kao „egzotičnoj“, homoseksualne osobe prikazuju kao „ekstravagantne“, a važnost LGBT aktivizma nedovoljno je prepoznata u razvoju civilnog društva. Ovakva situacija u medijima samo podupire stereotype, predrasude i neznanje koji postoje u društvu.

5. 1. Etičnost u izvještavanju o manjinskim skupinama

Etika se definira kao pokušaj da se odredi što je ispravno, a novinarska etika treba postaviti pravila i smjernice koja će voditi novinare u njihovu radu.

Prema Dennisu McQuailu, jednom od najpoznatijih teoretičara masovne komunikacije, novinarska etika definirana je u knjizi *Masovno komuniciranje* (Malović 1998: 36) sljedećim odrednicama: istinitost i točnost, nepristranost i poštenje, poštovanje osobnosti i privatnosti, neovisnost o pojedinim interesima, odgovornost prema društvu i društvenim dobrima, poštovanje zakona, moral pristojnost i dobar ukus. Normativno, stvari su manje-više jasne. Problemi nastaju kada se profesionalno treba odlučiti što prikazati, a što ne. Svaki novinar mora svakodnevno preispitivati svoje djelovanje i vlastite etičke norme. Tako će se smanjiti povreda ljudskih prava i kršenje etičkih načela. Upravo je to cilj kojem teži novinarska profesija.

Budući da utjecaj medija može biti pozitivan (obrazovanje, humanitarne akcije, zbližavanje ljudi, otkrivanje korupcije) ali i negativan (narušavanje nečijega ugleda, prenošenje neistinitih informacija, propagiranje nečijih osobnih interesa), u novinarskoj je struci nužno postojanje etičkoga i moralnoga orijentira u obliku etičkih kodeksa.

Hrvatsko novinarsko društvo (u daljnjem tekstu HND) objavilo je Kodeks časti hrvatskih novinara (<https://www.hnd.hr/dokumenti>) u kojem su u trideset i jednoj točki navedena prava i obveze novinara kao smjernice kojima se trebaju voditi u svom profesionalnom djelovanju. U članku 1. propisuje da su novinari u svom radu dužni braniti ljudska prava, dostojanstvo, slobode i vrijednosti, uvažavati pluralizam ideja i nazora, opirati se svim oblicima cenzure,

pridonositi jačanju pravne države i kao dio javnosti sudjelovati u demokratskoj kontroli moći i vlasti. Upravo iz toga proizlazi cjelina prava i obveza svakog novinara. Djelujući na taj način, novinari se moraju pridržavati Ustava i zakona Republike Hrvatske te njegovati kulturu i etiku javne riječi, što je od iznimne važnosti upravo zbog utjecaja koji imaju na javno mnijenje. Za problematiku ovog rada najznačajniji je čl. 13. koji nalaže novinarima da u svom djelovanju poštuju, štite i promiču temeljna ljudska prava i slobode, a osobito načelo jednakosti svih građana. Posebna se odgovornost očekuje kad se izvještava ili komentira prava, potrebe, probleme i zahtjeve manjinskih društvenih skupina. Informaciju o rasi, boji kože, vjerskoj ili nacionalnoj pripadnosti, životnoj dobi, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom izražavanju, bilo kojoj fizičkoj ili mentalnoj osobini ili bolesti novinar navodi samo ako je ona izrazito relevantna u kontekstu u kojem se iznosi. Nedopustivo je koristiti stereotipe, pejorativne izraze, ponižavajuće prikazivanje, kao i svaki drugi oblik izravnog ili neizravnog poticanja ili podržavanja diskriminacije.

Novinari se u svom poslu trebaju voditi etičkim načelima, ne samo kako bi sačuvali ugled, dostojanstvo i integritet profesije, već i zbog dobrobiti društva. Važno je spomenuti kako rad novinara podliježe kritici javnosti koju su oni dužni uvažiti te neprestano preispitivati kvalitetu svoga djelovanja.

„Kao i u svakom jeziku, tako se i u hrvatskom mogu naći mnogi termini koji se odnose na LGBT osobe, a iza kojih stoje podrugivanje, neznanje, nerazumijevanje i strah. Ovakvi termini nanose uvredu i bol te se ne bi trebali koristiti, a naročito ne u javnom govoru, govoru u medijima i sl., osim ako se radi o direktnim citatima koji se odnose na osobne predrasude osobe koju se citira“ navodi LORI u *Priručniku za novinarke i novinare o LGBT zajednici (2004)* uz primjere: „peder“, „pederko“, „pederčina“, „lezba“, „lezbača“, „homo“. „Kriterij za upotrebu ovih riječi isti je kao i u korištenju govora (riječi) mržnje za druge manjine. Umjesto da ih koriste, novinari bi trebali ove izraze označiti kao neprirodne, sramotne, ponižavajuće nazive za lezbijke, gej muškarce ili transrodne osobe“ stoji u *Priručniku*.

6. Istraživanje

U istraživačkom dijelu rada bit će analiziran način na koji hrvatski *online* mediji izvještavaju o događajima u kojima glavnu ulogu imaju pripadnici seksualnih manjina, tzv. LGBT osobe. Istraživanje će biti provedeno na primjeru izvještavanja o *Zagreb Prideu*, njihovoj organizaciji, djelovanju i glavnoj manifestaciji, Povorci ponosa, i to analizirajući medijski sadržaj portala *Vecernji.hr* (u daljnjem tekstu VL). Portal VL-a u vlasništvu je izdavača *Styria Digital Group* i treći je najposjećeniji portal u Hrvatskoj.

Cilj ovog istraživanja jest spoznati kakva je kvaliteta novinarske obrade članaka u kojima se izvještava o seksualnim manjinama, odnosno poštuju li se standardi profesionalnog novinarstva i u kojoj se mjeri u izvještavanju krše njihova prava. Također, cilj je spoznati i na koji se način LGBT osobe prikazuju na fotografijama i u naslovima, u smislu grafičke obrade članaka, a u skladu s obilježjima *online* medija. Analiziraju se izvori informacija, dužina članaka, autorstvo članaka, oprema i sl.

Okosnica ovog istraživanja jest pitanje u kojoj se mjeri poštuju, odnosno krše standardi profesionalnog novinarstva i obilježja *online* medija u izvještavanju o seksualnim manjinama. Osnovna jedinica analize bio je novinski prilog na portalu. Radi se o ukupno 13 priloga objavljenim na portalu VL-a od 12. veljače 2017. do 9. lipnja 2018. godine.

6.1. Standardi profesionalnog novinarstva

U knjizi *Osnove novinarstva* definirano je: „Suvremeno novinarstvo temelji se na sljedećim profesionalnim standardima: istinito, točno, pošteno, nepristrano i uravnoteženo izvještavanje.“ (Malović 2005: 18).

Istinitost se definira kao temelj novinarstva jer „Vijest je ili istinita ili nije vijest. Trećega nema. Novinarstvo, baš kao i sva komunikacija, temelji se na istini“ (Malović 2005: 19). Dakle, uloga novinara je obavijestiti javnost o onome što se dogodilo. Iz tog razloga novinari uvijek moraju provjeriti činjenice na kojima temelje izvještavanje, prenositi ono što su sami vidjeli ili za što su dobili potvrdu iz barem dva neovisna izvora. U mnoštvu senzacionalizama kojem teže suvremeni mediji, često se plasiraju laži ili poluistine. Istinu je često teško odrediti. Novinar na najbolji mogući način interpretira ono što se dogodilo, činjenicama pojašnjava događaj. Najčišća je situacija kada za činjenice postoje materijalni dokazi i dokumentiranost jer istina je najbolja obrana protiv tužbi.

Poštenje je drugi bitan standard profesionalnog novinarstva. „Novinar mora kratko, istinito i zanimljivo izvijestiti o događaju. Ali, svaki se događaj može promotriti s raznih stajališta, s time da se jedno može naglasiti, a drugo zanemariti. Priča će tada dobiti sasvim drugo značenje. Novinar, u načelu, ne smije podupirati nijedno stajalište. Znači, događaj treba nastojati prikazati što dosljednije.“ (Malović 2005: 25) Poštenje je temelj vjerodostojnosti novinarova izvještaja i povjerenja čitatelja. No, u novinarstvu, s obzirom na to da su novinari ljudi sa svojim stajalištima, osjećajima, idejama i svjetonazorima, vrlo je teško biti objektivan. Pošten novinar mora svakome tko je spomenut ili napadnut u izvještaju omogućiti da odgovori i iznese svoje stajalište. Dakle, mora učiniti sve kako ne bi izvještavao pod utjecajem svojih predrasuda i uvjerenja.

Točnost je najvažnije obilježje svake vijesti. „Vijest mora biti točna. Točka. Nema rasprave. Ali, ništa lakše nego pogriješiti. Čak i kod tako jednostavnih pojmova kao što su ime, prezime, funkcija, godina, mjera, pa čak i strana svijeta.“ (Malović 2005: 31) Svakodnevno u medijima nailazimo na vijesti pune gramatičkih i pravopisnih pogrešaka. Najčešće su to pogrešno napisane titule, imena, prezimena i slično. Neznanje ili brzina ne smiju biti opravdanje. Svaka netočnost, svaka tiskarska pogreška umanjuje vjerodostojnost novinara i medija. Gomilajući banalne pogreške koje je lako provjeriti i ispraviti, sve je teže vratiti povjerenje čitatelja. Netočnost često može izazvati i ne tako banalne probleme koji mogu biti skupi. Stoga, novinar mora dobro provjeravati informacije i podatke jer „(...) bolje je kasniti pa biti točan, negoli biti prvi, i pogriješiti“ (Malović 2005: 36).

Uravnoteženost kao standard profesionalnog novinarstva nedvosmisleno zahtijeva od novinara prikazivanje svih strana u događaju o kojem piše. Druga strana ima pravo na svoju stranu priče. Novinar mora predočiti događaj tako da sve strane imaju mogućnost reći **što** se, **kako** i **zašto** dogodilo. Uravnoteženost nalaže novinaru provjeravanje svih podataka iako je neka informacija dobivena iz vjerodostojnog izvora. Nitko nije nepogrešiv i tom logikom novinar treba pristupiti svim izvorima, bili oni službeni ili neslužbeni, primarni ili sekundarni. Medijima, a i publici, tragedije, negativnost i sukobi, puno su zanimljiviji nego sklad, uspjeh i slaganje i to je ono što se prodaje. No, uravnoteženost zahtijeva od medija da u istoj mjeri izvještavaju i o dobrim i o lošim događajima. „Čitatelji, slušatelji i gledatelji imaju pravo znati i ono loše, ali ne smije im se uskratiti ni ono dobro. I to je ravnoteža u uređivačkoj politici.“ (Malović 2005: 39)

Nepristranost se još tumači i kao sklonost, naklonost. „U izvještavanju novinar ne pokazuje naklonost prema nekoj od strana upletenih u događaj o kojem izvještava.“ (Malović 2005: 42) Novinar mora prikazati događaj onako kako se dogodio, bez obzira na osobne sklonosti i svoja

stajališta. Nepristranost se najčešće krši u medijima koji dopuštaju uređivački utjecaj i otvoreno pokazuju sklonost prema nekoj političkoj stranci. Posebno je teško kada se novinar nađe u situaciji izvještavanja s humanitarnih katastrofa i sličnih događaja. Teško je ostati nepristran u takvim situacijama. Novinari su samo ljudi koji imaju svoja shvaćanja, uvjerenja i sklonosti. Ali, pita se Malović, kako da se novinar odupre svojim sklonostima i može li uopće izbjeći svoja opredjeljenja?

6. 2. Obilježja *online* medija

Kako bi se novinarstvo na internetu smatralo *online* novinarstvom, nužno je u izvještavanju koristiti prednosti interneta i novih medija. U knjizi *Online novinarstvo* navode se glavne karakteristike *online* medija: „neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznica, arhiviranost“ (Brautović 2011: 44).

Neposrednost kao značajka interneta omogućuje korisniku da se što više približi događaju. Tako se dobiva osjećaj intimnosti između događaja, korisnika i medija. Još važnije, internet omogućuje trenutnu objavu informacija, što nije slučaj u tiskanim medijima. Također, prednost *online* novinarstva je neograničenost prostora, što omogućuje širenje i nadopunjavanje prethodnih informacija čime se korisnicima pruža mogućnost cjelovitog informiranja. Uz to, eventualne pogreške vrlo je lako ispraviti, a nudi se i mogućnost izvještavanja uživo.

Interaktivnost je temeljna značajka interneta koja omogućuje interaktivnost korisnika s drugim osobama ili s računalom samim. U *online* novinarstvu najbolji primjer interaktivnosti komentari su ispod članaka. Time je konzumentima *online* medija omogućeno da komentiraju sadržaj, iznose svoja mišljenja i pronađu ljude sebi slične.

Multimedijalnost u *online* medijima služi za pričanje priče putem više medija: tekst, fotografije, videozapisi, audiozapisi, animacije i sl. Pokazalo se da na taj način ljudi najuspješnije pamte informacije. Multimedija mora imati kontekst pa se video bez popratnog teksta ne može smatrati multimedijom. Dakle, multimedijalnost zahtijeva uporabu dvaju ili više medija. No, problem kod multimedijalnosti su reklame odnosno *skočni* oglasi koji se pojavljuju na ekranu.

Nelinearnost znači pohranu i prikaz informacija u posebnom redoslijedu ili rasporedu. Taj način organiziranja informacija omogućuje korisnicima da pristupe informacijama kojima žele, bez potrebe da pregledavaju cijeli sadržaj dok ne pronađu ono što traže. Nelinearna priča sastoji se od slojeva teksta i audiovizualnih sadržaja koji su međusobno povezani poveznica. Time

se ostvaruje interaktivni proces čitanja pri kojemu čitatelj aktivno odabire vlastite putove kroz priču.

Povezivanje poveznicama obilježje je koje omogućuje povezivanje informacija, riječi, ideja i fotografija s dijelovima teksta ili povezivanje sadržaja između različitih mrežnih stranica. „Poveznice između različitih dokumenata potiču korisnike da čitaju i pišu na nelinearan način. Upravo se po tome *online* mediji razlikuju od starih medija u kojima se rabi uobičajeni linearni način organiziranja informacija“ (Brautović 2011: 50).

Arhiviranost je velika prednost *online* medija zato što daje mogućnost pohranjivanja i ponovnog prikazivanja objavljenih informacija. Međutim, kako bismo pronašli ono što nas zanima u mnoštvu informacija, postoje tražilice koje omogućuju pretraživanje na temelju ključnih riječi.

6.2. Analiza medijskog izvještavanja o Zagreb *Prideu*

Udruga Zagreb *Pride* zalaže se za ostvarenje aktivnog društva solidarnosti i ravnopravnosti slobodnog od rodnih i spolnih normi i kategorija te bilo koje druge vrste opresije. (<http://www.zagreb-pride.net/hr/o-nama/o-zagreb-pride-u/>) Djeluje od 2002. godine, a od 10. rujna 2008. godine Zagreb *Pride* registriran je kao nevladina organizacija. Udruga se javno, glasno i direktno bori protiv homofobije, seksizma, šovinizma, rasizma i svih oblika isključivosti. Najznačajnija manifestacija koju organiziraju je Povorka ponosa koja se tradicionalno svake godine održava u lipnju.

Upisom ključne riječi Zagreb *Pride* u tražilicu VL-a od 1. siječnja 2017. do 1. siječnja 2019. godine može se pronaći 64 rezultata. Detaljnom analizom članaka moguće je pronaći tek 13 članaka koji se odnose na izvještavanje o udruzi Zagreb *Pride*, njihovim članovima ili aktivistima, o događajima koje organiziraju kao što je Povorka ponosa, o statusu i pravima te zajednice, o radu i načinu djelovanja organizacije te viziji i misiji Udruge.

Istraživački dio rada odnosi se samo na te konkretne članke dok su ostali izuzeti iz istraživanja. Radi se o člancima koji se ne odnose na Zagreb *Pride* te nije jasno prema kojem kriteriju je tražilica u rezultatima pretraživanja prikazala te članke jer se ni u kojem segmentu ne odnose na izvještavanje o Zagreb *Prideu*, Povorci ponosa i sl. Prvi članak objavljen je 12. veljače 2017. godine, a posljednji 9. lipnja 2018. godine.

Istinitost kao standard profesionalnog novinarstva zahtijeva da sve tvrdnje u tekstu budu dokumentirane: bilo da se radi o činjenicama do kojih je autor došao vlastitim zapažanjem ili istraživanjem, bilo da se radi o tvrdnjama čiju istinitost autor može potkrijepiti pouzdanim izvorom.

U samo dva¹ članka tvrdnje koje iznosi autor potkrepljuje navodima više od jednog izvora: primjerice, priopćenjem Udruge, policijskim izvorima i prenošenjem izjava s konferencije za novinare. Samo za te članke pronađeno je da u potpunosti zadovoljavaju standard istinitosti u smislu potkrijepljenosti izvorima.

Deset članaka navodi samo jedan izvor informacija. Međutim, ne smatra se da ti članci krše standard istinitosti i da u nedovoljnoj mjeri potkrepljuju iznesene tvrdnje jer u većini slučajeva donose informacije čija se istinitost može smatrati neupitnom na temelju tog jednog izvora. Riječ je o informativnim formama članaka koji izvještavaju o događajima ili prenose nečije mišljenje.

Tek se za jedan² od ukupno 13 analiziranih članaka smatra da krši standard istinitosti u smislu nedovoljne potkrijepljenosti tvrdnji pouzdanim izvorima informacija. Riječ je o članku objavljenom 22. ožujka 2018. godine koji je potpisan kao redakcijski tekst VL-a bez navođenja autora, a u suštini predstavlja priopćenje Udruge i ne sadrži nijedan element iz kojeg bi se dalo zaključiti da se radi o autorskom tekstu. Tekst je pisan u ime *Zagreb Pridea*, u određenim dijelovima i u prvom licu, ne navodeći izvor i ne ograđujući se od iznesenih informacija. Primjerice, posljednji paragraf članka navodi: „Od zastupnica i zastupnika Hrvatskog sabora tražimo da uklone interpretativnu izjavu u članku 4. Zakona o ratifikaciji i usvoje tekst Konvencije kakav je i potpisan“, a da se uopće ne navodi da se radi o prenesenoj izjavi. Očigledno je ovdje riječ o potpuno prenesenom mišljenju *Zagreb Pridea* koje nije ni interpretirano ni navedeno da je citirano. Jedino se iz naslova može zaključiti da se radi o prenesenoj izjavi jer je naslov stavljen u navodnike: „Uz Istarsku konvenciju servirana nam je transfobija i homofobija“.

Vecernji.hr krši standard istinitosti kada objavljuje članke potpisujući ih samo imenom portala, ali ne i imenom autora članka. Čak pet³ članaka objavljeno je bez potpisa autora već u potpisu stoji samo VL.

¹ Objavljeni 13.02.2017.

² Objavljen 22.03.2018.

³ Objavljeni 22.03.2018., 08.06.2018., 01.04.2017., 13.02.2017. i 12.02.2017.

U dva⁴ članka kao autor potpisan je novinar Večernjeg lista, a u tri⁵ članka kao autor potpisana je HINA. U posljednjem slučaju očigledno se radi o člancima u kojima je samo preneseno priopćenje HINA-e bez ikakvih autorskih intervencija u tekstu. Za tih pet članaka smatra se da u potpunosti poštuju standard istinitosti jer se jasno može zaključiti tko je autor objavljenog teksta.

U tri⁶ članka, osim autora teksta koji je potpisan imenom i prezimenom ili je samo naveden VL kao autor, u potpisu članka nalazi se još i HINA. Za sve te članke smatra se da krše standard istinitosti jer se iz članka ne može nedvojbeno zaključiti koji dio teksta je preneseno priopćenje HINA-e, a koji dio je autorsko djelo VL-a ili pojedinog novinara.

Dakle, istraživanjem se pokazalo da VL u tek pet članaka u potpunosti poštuje standard istinitosti u smislu autorskog potpisa članka, i to na način da su dva članka potpisana imenom i prezimenom novinara portala VL-a, a u tri članka kao autor potpisana je HINA. Očigledno se radi samo o prijenosu priopćenja HINA-e.

Jedan od bitnih standarda profesionalnog novinarstva jest točnost. Osim što novinari u izvještavanju moraju tvrdnje potkrijepiti dokazima, ne smiju interpretirati događaje ili nagađati. *Vecernji.hr* dosljedno poštuje taj zahtjev. Već je naglašeno da VL tvrdnje potkrjepljuje izjavama, citatima ili pozivanjem na izvor osim u jednom članku prethodno spomenutom gdje bez oznaka citiranja prenosi cijeli tekst. Istraživanjem je pronađeno da su u ostalih 12 članaka sve činjenice koje VL iznosi potkrijepljene dokazima dobivenima iz pouzdanih izvora, primjerice od organizatora Povorka ponosa, iz PU zagrebačke, priopćenje Zagreb *Pridea* i sl.

Točnost kao standard zahtijeva i pravopisnu i gramatičku točnost. Osim sitnijih pravopisnih grešaka, uglavnom zbog brzine, nema većih pogrešaka. Pronađena su samo dva tipfelera i to *žrtavava*⁷ umjesto žrtava te *sanašnji*⁸ umjesto sadašnji.

Poštenje kao standard zahtijeva da se razmotre sve strane priče. Većina objavljenih članaka potpuno opravdano jednostrano obrađuje temu pa je vrlo teško govoriti o tome je li zadovoljen standard poštenja u zahtjevu da budu razmotrene sve strane priče. S obzirom na to da se radi o specifičnoj temi prava LGBT zajednice, VL potpuno opravdano u izvještajima vezanima za Udrugu Zagreb *Pride*, Povorku ponosa i njihova prava ne daje medijski prostor grupama koje

⁴ Objavljeni 10.06.2017. i 13.02.2017.

⁵ Objavljeni 12.02.2017., 17.05.2017. i 06.02.2018.

⁶ Objavljeni 09.06.2018., 10.6. 2017. i 13.02.2017.

⁷ Objavljen 13.02.2017.

⁸ Objavljen 12.02.2017.

ih diskriminiraju, ne prihvaćaju te šire govor mržnje. Ne radi se ovdje o drugoj strani koja ima pravo izreći svoju stranu priče ni mišljenje o Udruzi i njenim pripadnicima, već naprosto o sprečavanju da se javno omalovažava osobe LGBT zajednice na temelju njihove seksualne orijentacije, opredjeljenja i slično.

Istraživanje je pokazalo da u svih 13 analiziranih članaka VL izvještava o *Zagreb Prideu* potpuno objektivno, neutralno i nepristrano. Štoviše, pozitivno izvještava te svojim člancima poziva javnost na prihvaćanje i jednakost. Vidljivo je to iz naslova članaka koje pomno biraju: „Više od 10.000 ljudi u Povorci ponosa. Nije bilo incidenata“⁹, ovime Povorku ponosa i sudionike prikazuju u pozitivnom svijetlu i predstavljaju kao mirnu skupinu koja se samo bori za svoja prava.

Uravnoteženost kao standard profesionalnog novinarstva u većini je slučajeva poštivana. Istraživanje je pokazalo da VL uspijeva ostvariti uravnoteženost u izvještavanju u smislu prikazivanja pozitivnog i negativnog, primjerene dužine članaka te odgovarajuće opreme.

VL uravnoteženo izvještava u smislu da donosi i pozitivne i negativne informacije i na taj način pobuđuje svijest i izaziva empatiju. Primjerice, citiranjem efektnih dijelova izjava koje biraju staviti u naslove ili podnaslove, a odnose se na zakonodavstvo i pozivanje samog državnog vrha s ciljem poboljšanja statusa i prava LGBT zajednice, pa tako u članku objavljenom 13. veljače 2017. u naslovu donose čak dvije izjave: *Zagreb Pride: Podignut ćemo 11 kaznenih prijava*. Predsjednica Grabar-Kitarović: *Osuđujem svaki oblik nasilja i nesnošljivosti*, u članku objavljenom 12. veljače 2017. u naslov citiraju izjavu kojom Udruga direktno ukazuje na predsjednika vlade: *Zagreb Pride: Pozivamo premijera da rezolutno osudi čin nasilja protiv ljudskih prava LGBTIQ osoba*.

[Naslovnica](#) > [Vijesti](#) > [Hrvatska](#)

JELENA POŠTIĆ, ZAGREB

'Ovo je pitanje društvene klime. Usmjereno je protiv svih koji su drugačiji'

U strahu su, to im je bilo jako traumatično. Svakako ćemo izaći s još nekim podacima u sljedećim danima – rekla je Poštić. Komentirala je i kako je ovaj napad pitanje cijele društvene klime.

🕒 12. VELJAČE 2017. U 13:42 | 💬 9 KOMENTARA | 👁 953 PRIKAZA

Slika 1. Primjer efektnog naslova i podnaslova

⁹ Objavljen 09.06.2018.

Naslovi su većine članaka informativni, tek se u jednom¹⁰ članku pojavljuje *clickbait* naslov: Štromar: *Pozvao sam Plenkovića na Pride, blizu je*. U ovom slučaju izjava Predraga Štromara pogrešno je prenesena i izvučena iz konteksta u smislu da je Plenković na putu i uskoro dolazi na Povorku ponosa dok je u tekstu vidljivo da se Štromar samo šalio.

Svi su članci primjerene dužine, informativnog karaktera. Isto je i s podnaslovima u kojima naglašavaju problematiku pojedinog članka i često za to koriste upečatljiv citat ili izjavu.

Vecernji.hr u opremi teksta rijetko koristi međunaslove, ali kada ih upotrebljava onda su to kratki i efektni međunaslovi koji skreću pozornost na problematiku.

Porast nasilja i mržnje

Na pitanje kako komentiraju izostanak reakcije predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović**, kazali su kako su razočarani jer bi ona trebala biti predsjednica svih građana te da bi sve javne i političke osobe trebale jasno osuditi nasilje. No, potom se i predsjednica javila također osudivši napad.

– Svjedoci smo porasta **nasilja i mržnje** u zadnje vrijeme, ovakvih događaja nije bilo u proteklih nekoliko godina – objašnjava Poštić.

Slika 2. Primjer međunaslova

Istraživanje je pokazalo da je autor uspio u većini analiziranih članaka zadržati nepristranost, pokazujući primjerenu sklonost prema LGBT zajednici ili potpuno vrijednosno neutralno u odnosu na nju. Neki pokazuju iskorak prema izazivanju empatije ili senzibiliziranju javnosti, primjerice pomno biranim citatom korištenim u naslovu članka objavljenog 17. svibnja 2017.: Dan borbe protiv homofobije: *Mi smo ovdje. Mi smo među vama*. Takvim pristupom nastoji se probuditi svijest građana i skrenuti pozornost da su i oni dio društva koje zaslužuje jednaka prava, ravnopravnost i život bez nasilja.

Za prava manjinskih skupina, osobito ako se radi o povredi istih, bitno je da su vidljiva u medijima i najvažnije je da se o njima izvještava ažurno.

Vecernji.hr poštuje neposrednost kao značajku *online* medija u 100 % slučajeva. Istraživanje je pokazalo da portal maksimalno koristi prednost neposrednosti u smislu da izvještavaju ažurno. Čak pet članaka objavljeno je isti dan, četiri članka idući dan i dva su

¹⁰ Objavljen 10.06.2017.

objavljena dva dana kasnije. Jedan je članak¹¹ objavljen čak dan prije događanja kao obavijest o posebnoj regulaciji prometa zbog održavanja Povorke ponosa. Dakle, koriste se trenutnom objavom informacija, a u nekim člancima i izvještavaju s mjesta događaja, tj. javljaju uživo o tijeku događaja. Tako npr. članak objavljen 9. lipnja 2018. donosi pregled Povorke ponosa tijekom dana uz izjave sudionika, fotografije s mjesta događaja i sl. Članak je kasnije i nadopunjen izjavom organizatora i policije, što je još jedno obilježje neposrednosti koje korisnicima pruža mogućnost cjelovitog informiranja. Slično je i s člankom¹² o Povorci ponosa 2017. godine.

Interaktivnost kao obilježje *online* medija ostvaruje se razinom dvosmjernosti komunikacije na portalu. VL opet koristi ovu prednost interneta te na sve objavljene članke daje mogućnost komentiranja. Istraživanje je pokazalo nemali broj komentara čitatelja: ukupno 903 komentara na 13 objavljenih članaka. Nijedan članak nije bez komentara. Čitatelji su najviše komentirali članak objavljen 9. lipnja 2018. (300 komentara) te članak objavljen 10. lipnja 2017. godine (297 komentara). Najmanje se komentirao izvještaj o Danu borbe protiv homofobije povodom kojeg je Udruga objavila zabrinutost o ljudskim pravima u Hrvatskoj¹³ (4 komentara), zatim vijest o smrti Gilberta Bakera, tvorca zastave LGBT zajednice¹⁴ (4 komentara) te izjava izvršne koordinatorice Udruge Jelene Poštić kojom osuđuje nasilje na LGBT manjinu dan ranije¹⁵ (9 komentara).

Večernji list u svom izvještavanju multimedijalnost koristi u velikoj mjeri. Internet kao medij nudi mogućnosti koje treba iskoristiti. Brautović u knjizi *Online* novinarstvo razlikuje 4 vrste *online* novinarskih formi: pisane forme, audio i video forme, fotogalerije i infografike. (Brautović 2011: 54), no njima dodaje još jednu formu – multimedijske specijale. Radi se o kombinaciji više navedenih formi.

VL se samo u jednom¹⁶ objavljenom članku ne služi multimedijskim specijalima, donosi samo tekst i naslovnu fotografiju. Čak sedam članaka opremljeno je multimedijskim specijalima, donoseći više od jednog videa i fotografije uz tekst dok ostalih šest članaka uz tekst donose naslovnu fotografiju i fotogaleriju. Primjerice, članak objavljen 10. lipnja 2017. uz tekst

¹¹ Objavljen 08.06.2018.

¹² Objavljen 10.06.2017.

¹³ Objavljen 17.05.2017.

¹⁴ Objavljen 01.04.2017.

¹⁵ Objavljen 12.02.2017.

¹⁶ Objavljen 22.03.2018.

donosi četiri videozapisa prenesenih s drugih platformi kao što je YouTube i Facebook, sadrži naslovnu fotografiju, fotogaleriju od 30 fotografija te pet fotografija prenesenih s Twittera. Također sadrži i prenesen status Bojana Glavaševića uživo s Povorke ponosa, također s Twittera.

Ostalih šest od sedam multimedijalno karakterističnih članaka video koriste umjesto naslovne fotografije gdje pritiskom odnosno pokretanjem videozapisa vodi direktno u galeriju koju sačinjavaju i fotografije i video. Primjer tomu je članak objavljen 13. veljače. 2017. koji uz tekst i naslovnu foto/video galeriju u tekstu donosi još tri video forme. Prema tome, može se reći da multimedijски specijali svojom dinamičnošću utječu na nelinearnost kao obilježje *online* medija jer zahtijevaju aktivni pristup čitatelja da pokrene videozapis ili prolista fotogaleriju. Dakle, potiču korisnika na interaktivnost tako što sam bira redoslijed kojim pristupa informacijama.

Kao što je iznad navedeno, VL u 12 od 13 analiziranih članaka koristi nelinearnost tako što koristi kombinaciju dviju ili više internetskih formi, što omogućuje korisniku da aktivno pristupa sadržaju dok samo jedan¹⁷ članak ne zahtijeva interaktivnost i korisniku omogućuje pasivnost.

Vecernji.hr uglavnom se koristi povezivanjem poveznica u svom izvještavanju. Istraživanje je pokazalo da svih 13 članaka sadrži poveznice na kraju teksta od kojih čak sedam sadrži dvije ili više poveznica, a pet samo jednu. Primjerice, članak objavljen 10. lipnja 2017. posjeduje čak četiri poveznice na kraju teksta koje vode na toj temi relevantne članke. Poveznice u samom tekstu korištene su u osam članaka, i to u maloj količini: jedna do najviše dvije po članku. To su najčešće linkovi ili označene riječi koje vode na druge vezane članke.

¹⁷ Objavljen 22.03.2018.

AUTOR

Vecernji list

PODIJELITE ČLANAK

Zagreb Pride osuđuje Vladu Republike Hrvatske i **Hrvatsku demokratsku zajednicu** što je u najvažniji dokument koji štiti žene i druge osobe od rodno uvjetovanog nasilja, **Konvenciju Vijeća Europe** o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, podlo ugurala interpretativnu izjavu koja za cilj ima onemogućiti njezino provođenje u praksi te simbolički potvrditi transfobne ciljeve **klerikalne desnice**.

KOLINDA GRABAR-KITAROV...

Predsjednica konačno iznijela stav o Istanbulskoj konvenciji

Zagreb Pride se snažno zalaže za borbu protiv nasilja nad **gej osobama, lezbijkama, biseksualnim, transrodnim, interspolnim i queer osobama**. Ta borba između ostalog

Slika 3. Primjer poveznice unutar teksta

Svi su članci arhivirani i spremjeni za naknadni pregled. Upisom ključne riječi u tražilicu članci se prikazuju prema datumu objave, od najnovijih do najstarijih (ako nije drugačije označeno).

S obzirom na to da se radi o Udruzi Zagreb *Pride* kojoj i samo ime govori da je iz Zagreba, ne čudi da su četiri članaka objavljena u rubrici „ZG Vijesti“ dok su ostali objavljeni u rubrici „Vijesti“.

7. Zaključak

Preporuka Vijeća Europe medijima je da kada se izvještava o pripadnicima seksualnih manjina, činjenično, objektivno i profesionalno izvještavaju o pripadnicima LGBT populacije i pitanjima koja se tiču seksualne orijentacije i rodnog identiteta imajući na umu načelo prema kojemu se ne može pozvati ni na kakve kulturološke, tradicionalne ili religijske vrijednosti ni pravila „dominantne kulture“ kako bi se opravdao govor mržnje ili neki drugi oblik diskriminacije.

Borba za prava LGBT zajednice tek je počela iako se vidi veliki napredak u odnosu na prije desetak godina. Mnogo je toga na čemu bi se još moglo i dalo poraditi. Prvi veliki pomak u hrvatskom zakonodavstvu dogodio se 1977. godine kada je hrvatska dekriminalizirala homoseksualnost i uklonila ju s popisa mentalnih poremećaja. Dvadeset godina kasnije pojavile su se LGBT udruge Iskorak i LORI, a u zakon je uveden neregistrirani suživot i kažnjavanje diskriminacije na temelju spolne orijentacije i rodnog identiteta te je održan prvi Zagreb *Pride*. No, godine 2013. proveden je ustavni referendum „U ime obitelji“ na kojem se 66 % glasača izjasnilo da se u Ustav uvede brak kao zajednica muškarca i žene. Bio je to korak unatrag za Hrvatsku. Ipak, godinu kasnije Vlada RH donijela je Zakon o životnom partnerstvu, čime su prava istospolnih parova gotovo izjednačena s onima heteroseksualnih parova. Međutim, istospolni parovi i dalje nemaju mogućnost zajedničkog posvajanja djece. Moglo bi se reći da je formalno hrvatsko zakonodavstvo uređeno i prepoznaje i prihvaća LGBT kao punopravne članove društva. Donošenje Zakona o životnom partnerstvu bio je izuzetno važan korak jer danas postoji zakonski okvir unutar kojeg su društvene institucije dužne djelovati. Međutim, postojanje zakona je *mrtvo slovo na papiru* jer realnost ukazuje da je situacija u društvu, u smislu situacije u kojoj LGBT osobe žive danas u Hrvatskoj, još uvijek relativno negativna, a o čemu svjedoči i današnji stav religije i stavovi opće populacije.

LGBT osobe stoljećima su bile i još uvijek su izložene homofobiji, transfobiji i drugim oblicima netolerancije i diskriminacije čak i u svojim obiteljima, uključujući kriminalizaciju, marginalizaciju, socijalnu isključenost i nasilje, sve zbog svoje spolne orijentacije i rodnog identiteta. Država je ta koja mora poduzeti sve odgovarajuće mjere za suzbijanje svih oblika poticanja, širenja ili promicanja mržnje i drugih oblika diskriminacije LGBT zajednice, a mediji bi svaki taj govor mržnje trebali javno osuditi kada se pojavi. Mediji imaju ključnu ulogu u predstavljanju manjina u društvu, i to ne samo seksualnih nego svih manjina. Prema tome, mediji bi, s obzirom na višestruku ulogu koju imaju u društvu, trebali zaštititi ljudska prava, a kršenje istih strogo osuđivati. LGBT zajednica mora biti vidljiva u smislu promicanja

poštovanja i razumijevanja različitosti spolne orijentacije i rodnog identiteta. Mediji mogu, i trebali bi, na pozitivan način izvještavati o LGBT zajednici. Njihova je uloga neizmjerena u podizanju svijesti i educiranju kako bi se promijenilo javno mnijenje. No, svakodnevno smo svjedoci potpuno suprotnim situacijama. Uobičajeno diskriminirajuće ponašanje usmjereno prema LGBT zajednici, predrasude, negativni stereotipi i percepcija o LGBT osobama i pogrešno predstavljanje njihova ponašanja i života - dio je hrvatskoga medijskog prostora. Umjesto širenja negativnih stereotipa o LGBT osobama, uporabe uvredljivog jezika protiv njih, pridonošenja održavanju njihove društvene isključenosti i „legaliziranjem” diskriminacije, mediji mogu igrati vitalnu ulogu u komunikaciji njihovih potreba i širenju svijesti za ljudska prava i pravdu, u konačnici doprinoseći postizanju jednakosti i društvene kohezije. Smjernice za izvještavanje o seksualnim manjinama propisuju da se o njima izvještava afirmativno, da se ukazuje na probleme s kojima se suočavaju, ulože dodatni naponi kako bi se većinsko stanovništvo senzibiliziralo za njihove potrebe, a posebno zabranjuje uporabu stereotipa, pejorativnih izraza, širenje predrasuda i podržavanje diskriminacije.

Suvremeno novinarstvo temelji se na poštivanju profesionalnih standarda (istinitost, poštenje, točnost, uravnoteženost i nepristranost) i to su načela kojih se treba pridržavati svaki novinar u svojem djelovanju. Analizom članaka na *Vecernji.hr* zaključuje se kako su profesionalni standardi izvještavanja u većini slučajeva poštivani. Najviše primjera nepoštivanja standarda pronađeno je kod standarda istinitosti. Za jedan od ukupno 13 analiziranih članaka smatra se da krši standard istinitosti u smislu nedovoljne potkrijepljenosti tvrdnji pouzdanim izvorima informacija. Također, čak pet članka objavljeno je bez potpisa autora. Potpisan je samo VL. *Vecernji.hr* dosljedno poštuje i standard točnosti tako što tvrdnje potkrjepljuje izjavama, citatima ili pozivanjem uz izvor. Istraživanje je pokazalo da su u 12 od 13 članaka sve činjenice koje VL iznosi potkrijepljene dokazima dobivenima iz pouzdanih izvora. Uz to, u ukupno 13 analiziranih članaka pronađena su samo dva tipfelera. Nadalje, istraživanje je pokazalo da u svih 13 analiziranih članaka VL izvještava o Zagreb *Prideu* potpuno objektivno, neutralno i nepristrano. Štoviše, pozitivno izvještava te svojim člancima poziva javnost na prihvaćanje i jednakost. Potpuno razumljivo i poželjno je to što ne daje prostor diskriminaciji i netoleranciji. Istraživanje je pokazalo da VL uspijeva ostvariti uravnoteženost u izvještavanju; u svojim člancima pobuđuje svijest i izaziva empatiju. Naslovi većine članaka informativni su, tek se u jednom članku pojavljuje *clickbait* naslov. Svi su članci primjerene dužine, informativnog karaktera. Istraživanje je pokazalo da je autor uspio u većini analiziranih članaka zadržati nepristranost, pokazujući primjerenu sklonost prema LGBT

zajednici. Takvim pristupom nastoji se probuditi svijest građana i skrenuti pozornost na činjenicu da su i oni dio društva koje zaslužuje jednaka prava, ravnopravnost i život bez nasilja.

Što se tiče prednosti koje nudi *online* novinarstvo (neposrednost, interaktivnost, multimedijalnost, nelinearnost, povezivanje poveznicama, arhiviranost), VL ni ovdje nije propustio iskoristiti tu mogućnost. Istraživanje je pokazalo da portal maksimalno koristi prednost neposrednosti u smislu da izvještavaju ažurno. Koristi se trenutnom objavom informacija i mogućnošću cjelovitog informiranja. VL također koristi dvosmjernost komunikacije na portalu te na sve objavljene članke daje mogućnost komentiranja. Svi članci sadrže komentare čitatelja. Multimedijalnost kao obilježje VL u svom izvještavanju koristi u velikoj mjeri. Samo u jednom analiziranom članku donosi samo tekst i naslovnu fotografiju. Ostalih 12 članaka vrlo je bogato opremljeno te potiču korisnika na interaktivnost tako što sam bira redosljed kojim pristupa informacijama. *Vecernji.hr* se u svih 13 članaka koristi povezivanjem poveznica u svom izvještavanju. Svi su članci arhivirani i spremjeni za naknadni pregled. Četiri članka objavljena su u rubrici „ZG Vijesti“ dok su ostali objavljeni u rubrici „Vijesti“.

Istraživanje je pokazalo da VL u većini slučajeva poštuje standarde profesionalnog izvještavanja na način da LGBT zajednicu prikazuje u pozitivnom svijetlu, senzibilizira javnost te utječe na građansku svijest. Vjerujem da se u posljednjih nekoliko godina, barem što se tiče portala VL, izvještavanje o pripadnicima različite spolne orijentacije i rodne identifikacije znatno popravilo. No, kako bi se dobila kompletna slika odnosa medija prema seksualnim manjinama, bilo bi potrebno u nekom drugom radu istraživanje produbiti i analizirati više portala.

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, ARIJANA KOLAR (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Mediji i LGBT zajednica - analiza izvješća o Zagrebu Ardeu (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Kolar Arijana
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, ARIJANA KOLAR (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Mediji i LGBT zajednica - analiza izvješća o Zagrebu Ardeu (upisati naslov) čiji sam autor/ica. Zagreb Ardeu na portalu recepcija.hr

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Kolar Arijana
(vlastoručni potpis)

8. Literatura

Knjige:

- [1] Brautović, M. 2011. *Online novinarstvo*. Školska knjiga. Zagreb.
- [2] Day, L. A. 2004. *Etika u medijima*. Medija centar Beograd. Beograd.
- [3] Malović, S. 2005. *Osnove novinarstva*. Golden marketing-Tehnička knjiga. Zagreb.
- [4] Malović, S. Ricchiardi, S. Vilović, G. 2007. *Etika novinarstva*. Sveučilišna knjižara. Zagreb.
- [5] Plevnik, D. 2003. *Praksa etičkog novinarstva*. Masmedia. Zagreb.
- [6] Malović, S. Maletić, Vilović, G. F. Kurtić N. 2014. *Masovno komuniciranje*, Golden marketing-Tehnička knjiga. Sveučilište Sjever. Zagreb.
- [7] Supek, R. 1992. *Društvene predrasude i nacionalizam*. Globus nakladni zavod. Zagreb.

Časopisi:

- [1] Kazneni zakon Republike Hrvatske, Narodne novine 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17
- [2] Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 12/1993.
- [3] Zakon o suzbijanju diskriminacije, Narodne novine 85/08, 112/12
- [4] Zakon o medijima, Narodne novine, br. 59/04, 84/11, 81/13
- [5] Zakon o elektroničkim medijima, Narodne novine, br. 153/09, 84/11, 94/13, 136/13.
- [6] Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14.

Internetski izvori:

- [1] Ioannou, C. 2019. „Uvod“. U: *Priručnik za medijsko izvještavanje o LGBT pitanjima*. Ur. Theofilopoulos, T. Centar za građanske inicijative Poreč. Poreč. <https://www.ethos-project.eu/wp-content/uploads/2019/06/Priru%C4%8Dnik-za-medijsko-izvje%C5%A1tavanje-o-LGBT-pitanj.pdf>, dostupno 23.08.2019.
- [2] Kamenov, Ž; Jelić, M; Huić, A. i dr. 2014. *Problemi i izazovi seksualnih manjina u Hrvatskoj*. Ur. Kamenov, Ž; Jelić, M; Huić, A. i dr. Filozofski fakultet u Zagrebu. Odsjek za psihologiju. FF Press, Zagreb. <https://www.bib.irb.hr/850064>, dostupno 23.08.2019.
- [3] Kodeks časti hrvatskih novinara, <https://www.hnd.hr/dokumenti>, dostupno 23.08.2019.
- [4] Lezbijska organizacija Rijeka „Lori“. 2007. *Prihvaćenost pripadnica i pripadnika seksualnih i rodnih manjina u obitelji u Hrvatskoj : rezultati istraživanja*. Ur. Božić, S; Almesberger, D. Rijeka. https://www.lori.hr/images/stories/download/Istrazivanje_Obitelj_2007.pdf, dostupno 23.08.2019.
- [5] Lezbijska organizacija Rijeka „Lori“. 2004. „*Mediji i LGBT zajednica*“ - *Priručnik za novinarke i novinare o LGBT zajednici*. Lezbijska organizacija Rijeka „Lori“. Rijeka. http://www.lori.hr/za_skinuti/Mediji_i_LGBT.pdf, dostupno 23.08.2019.

- [6] Lezbijska organizacija Rijeka „Lori“. 2012. *Put u prosTRANStvo*. Lezbijska organizacija Rijeka „Lori“. Rijeka. https://www.lori.hr/images/stories/download/Put_u_prosTRANStvo_2012.pdf, dostupno 23.08.2019.
- [7] Milković, M. 2013. *BRUTALNA STVARNOST: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj*. Zagreb Pride. Zagreb. http://www.zagreb-pride.net/new/wp-content/uploads/2016/01/brutalna_stvarnost_hr_web.pdf, dostupno 24.08.2019.
- [8] Obradović, Đ. 2009. Samoregulacija novinarske profesije na temeljnoj razini. *Medianali*, vol. 3. No. 6, http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=69179, dostupno 24.08.2019.
- [9] Pikić, A; Jugović, I. 2006 *Nasilje nad lezbijkama, gejevima i biseksualnim osobama u Hrvatskoj: izvještaj istraživanja*. Lezbijska grupa Kontra, Zagreb. <http://idiprints.knjiznica.idi.hr/566/>, dostupno 24.08.2019.
- [10] Petković, D; Kozjak Mikić, Z. 2015. *Aktivnosti Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske u suzbijanju diskriminacije LGBT osoba*. Kriminologija & socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju, Vol. 23 No. 2. <https://hrcak.srce.hr/162569>, dostupno 24.08.2019.
- [11] [https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve/Preporuka%20CMRec\(2010\)5%20Odbora%20ministara%20ministrice%20dr%C5%BEavam%20%C4%8Dlanicama%20o%20mjerama%20za%20suzbijanje%20diskriminacije%20na%20osnovu%20seksualne%20orijentacije%20ili%20rodnog%20identiteta.pdf](https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/ve/Preporuka%20CMRec(2010)5%20Odbora%20ministara%20ministrice%20dr%C5%BEavam%20%C4%8Dlanicama%20o%20mjerama%20za%20suzbijanje%20diskriminacije%20na%20osnovu%20seksualne%20orijentacije%20ili%20rodnog%20identiteta.pdf)
- [12] <http://www.zagreb-pride.net/hr/o-nama/vrijednosti-i-principi/> dostupno 26.08.2019.
- [13] <https://www.prs.hr/index.php/izvjesca/2017> dostupno 26.08.2019
- [14] <http://www.zagreb-pride.net/hr/o-nama/o-zagreb-pride-u/> dostupno 26.08.2019

Popis slika

Slika 1. Primjer efektnog naslova i podnaslova	21
Slika 1. Primjer međunaslova.....	22
Slika 3. Primjer poveznice unutar teksta	25